

BÖLÜM 1

TOPLUM RUH SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİNİN TARİHİ VE GELECEĞİ

Melike ERTEM¹

GİRİŞ

Dünya genelinde ruh sağlığı alanında yaşanan değişimlere paralel olarak toplum ruh sağlığı hemşireliği de gelişim göstermiştir. Toplum temelli bakıma yönelim, özellikle 20. yüzyılda bu alanda hizmet veren hemşirelerin uzmanlık alanının ve rollerinin gelişmesi açısından önemli bir süreçtir. Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı'nda (2011) da ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliğinin gelişim göstermekte olan bir alan olduğu, bu alanda hizmet verecek hemşirelerin eğitimlerinin ve sertifikasyonlarının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Günümüzde toplum ruh sağlığı hemşireleri temel bakım hizmetlerinin yanı sıra vaka yöneticiliği, krize müdahale, psikoterapi, psikoeğitim ve psikososyal müdahaleleri uygulayabilmektedir.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE RUHSAL HASTALIKLARIN SAĞALTIMI VE REHABİLİTASYONU

Ruh sağlığına yönelik yapılan çalışmalar ruhsal bozuklukların etiolojisinde genetik ve biyolojik bileşenlerin rolü olduğunu göstermekle birlikte sağlık hizmetlerine erişimin sınırlı olması, sosyo-ekonomik koşullar, barınma, beslenme, eğitim, fiziksel sağlık, göç, kültür gibi etkenlerin de davranışsal, bilişsel, duygusal, sosyal olarak ruh sağlığını etkilediğini işaret etmektedir (1). Bu sonuçlar ışığında ruh sağlığına yönelik hizmetler, hastalığı tedavi etmenin yanı sıra hastaların işlevsellik düzeylerini artırmayı ve toplumda uyum içerisinde yaşamlarını

¹ Doç. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Hemşirelik AD, melike_yonder@hotmail.com

ruh sağlığı hemşireliğinin görev, yetki ve sorumluluklarının yönetmelikte tanımlanmış olması, sertifikasyon programlarının başlatılması, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim programlarının yürütülmesi bu alanın daha çok güçlenmesinde önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

1. American Public Human Services Association (APHSA). Behavioral Health-Prevention, Early Identification and Intervention: A Pathway Policy Brief. 2013. Washington DC,
2. Gözen Ö., Buz S. (2020). Türkiye’de koruyucu ve önleyici ruh sağlığı uygulamaları: Sosyal hizmet uzmanları ve hastaların deneyimlerine dair nitel bir araştırma. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(Ek 1):18-42.
3. WHO (2004). Prevention of Mental Disorders Effective Interventions and Policy Options: Summary Report. Geneva, World Health Organization.
4. WHO (2011). Mental Health Atlas. Italy, World Health Organization.
5. Öztürk O., Uluşahin A. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. 14. Baskı, 2016, Miki Matbaacılık, Ankara.
6. Çapan, F. (2019). İslam dünyasında بیمارistanlar ve gelişme süreçleri, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(3), 1205-1219.
7. Weiner, D. (2008). The Madmen in the Light of Reason. *Enlightenment Psychiatry. History of psychiatry and medical psychology: with an epilogue on psychiatry and the mind-body relation* New York: Springer, Page 282. Editors Edwin R. Wallace, John Gacy.
8. Arslan, Ö. (2020). 19. yüzyıl erken dönem psikiyatri fotoğrafçılığının gelişimi ve Hugh Welch Diamond, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (25), 65-82.
9. Ekmekçi, P.E. (2018). Psikiyatri tarihinde bir dönüm noktası: 19. yüzyılda Avrupa’daki gelişmeler ve etkileri. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 26(2), 77-85.
10. Dix, D. (2006). “I tell what I have seen” the reports of asylum reformer Dorothea Dix 1843. *Am J Public Health*. 96(4):622-625.
11. Yıldız, A. (2019). Kutadgu Bilig’de akıl ve ilişkili kavramlar üzerine bir araştırma; tıp tarihi açısından. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 9(2), 266- 279.
12. Erer, S., Atıcı E. (2010). Selçuklu ve Osmanlılarda müzikle tedavi yapılan hastaneler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 36 (1) 29-32.
13. Cantay, G. Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Darüşşifaları. Ankara: AKDITYK Atatürk Kültür Merkezi, 1992.
14. Bayat, AH. Tıp Tarihi. 2003, Sade Matbaa, İzmir.

15. Terzioğlu, A. (1992). Bimârhâne, Diyanet İşleri İslam Ansiklopedisi (Cilt 6). s. 163-178. TDV Yayınları, İstanbul.
16. Dağlı Y., Kahraman SA. Günümüz Türkçesi ile Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Konya, Kayseri, Antakya, Şam, Urfa, Maraş, Sivas, Gazze, Sofya, Edirne. Yky İstanbul, I-III. 2006.
17. Kazancıgil, A., (1993). Osmanlılar'da Bilim ve Teknoloji, Osmanlı Ansiklopedisi. Editör B Şahin. İstanbul, Cilt: 7, s.109-113.
18. Ünver, AS. Selçuk Tababeti XI-XIV üncü Asırlar. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1940, s. 47-83.
19. Terzioğlu A. (1970). Ortaçağ İslâm-Türk hastahaneleri ve Avrupa'ya tesirleri. 36:121-149.
20. Bilgin H, Özasan Z. Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliğinin Tarihi ve Gelişimi. Ünsal Barlas G, editör. Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliği. 1. Baskı. Ankara:Türkiye Klinikleri; 2018. p.1-7.
21. Maude, PM. The development of community mental health nursing services in Western Australia:a history (1950-1995) and population profile. Retrieved from <http://ro.ecu.edu.au/theses/1996/935:1-107>.
22. Burns T., Oxford Medical Publications Community Mental Health Teams: A Guide to Current Practices, Oxford University Press Inc.,New York, 2004.
23. Özbaş, D., & Buzlu, S. (2011). Geçmişten günümüze psikiyatri hemşireliği. Florence Nightingale Journal of Nursing, 19(3), 187-193.
24. Adams, I. T. (1989). The Evaluation of Psychiatric/Mental Health Nursing. Birckhead, L. H. (Ed.). Psychiatric Mental Health Nursing: The Therapeutic Use of Self. Lippincott Company, Philadelphia, 3-14.
25. Otong, D. A. Psychiatric Nursing: Biological & Behavioral Concepts. Thomson, USA, 2003; 3-21.
26. Varcarolis, E. M., Halter, M. J. (2009). Essentials of Psychiatric Mental Health Nursing: A Communication Approach to Evidence-Based Care. Saunders Elseiver, China.
27. Koekkoek, B., Van Meijel, B., Schene, A., & Hutschemaekers, G. (2009). Community psychiatric nursing in the Netherlands: a survey of a thriving but threatened profession. Journal of psychiatric and mental health nursing, 16(9), 822-828.
28. Boschma, G. (2012). Community mental health nursing in Alberta, Canada: An oral history. Nursing History Review, 20(1), 103-135.
29. Olga, M. Church. (1987). "That Noble Reform: The Emergence of Psychiatric Nursing in the United States, 1882- 1963" (*PhD dissertation., University of Illinois, 1982*); Olga M. Church, "From Custody to Community in Psychiatric Nursing." Nursing Research 36:1:48-55.
30. Nolan, P. (1993). A History of Mental Health Nursing. London: Chapman & Hall.
31. Songur, C., Saylavcı, E., & Kıran, Ş. (2017). Avrupa'da ve Türkiye'de ruh sağlığı hizmetlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Social sciences studies journal, 3(4), 276-289.
32. Burti, L. (2001). İtalian Psychiatric Reform 20 Plus Years After. Acta Psychiatrica

- Scandinavica. 104 (Suppl. 410), 41-46.
33. Gaddini, A., Biscaglia, L., Bracco, R., De Giralamo, G., Miglio, R. (2008). A One-Day Census Psychiatric Inpatient Facilities in Italy: Findings from the PROGRES-Acute Project. *Psychiatric Services*, vol.59, no.7, p.722-724.
 34. Samele, C., Frew, S., Urquia, N. (2013). Menatal Health System in European Union Member States, Status of Mental Health in Populations and Benefits to be Expected from Investments into Mental Health. European profile of prevention and promotion of mental health (EuroPoPP-MH) (p. 1-587). European Commission.
 35. Moore, S. (1961). A psychiatric outpatient nursing service. *Mental Health Bulletin*, 20:51-4.
 36. Sheridan, AJ. (2006). The impact of political transition on psychiatric nursing--a case study of twentieth-century Ireland. *Nurs Inq*. 13(4):289-99. doi: 10.1111/j.1440-1800.2006.00334.x.
 37. Australian Health Ministers (1992). National Mental Health Strategy. Canberra: AGPS.
 38. Begley, C., Brady, A., Byrne, G., Macgregor, C., Griffith, C. & Horan, P. (2004). A Study of the Role and Workload of the Public Health Nurse in the Galway Community Care Area. Dublin: University of Dublin.
 39. Simpson, A. (2005). Community psychiatric nurses and care co-ordinator role: Squeezed to provide 'limited nursing'. *Journal of Advanced Nursing*, 52 (6), 689-699.
 40. Cleary, M., Walter, G. & Hunt, G. (2005). The experiences and views of mental health nurses regarding nursing care delivery in an integrated inpatient setting. *International Journal of Mental Health Nursing*, 14, 72-77.
 41. Burnard, P., Edwards, D., Fothergill, A., Hannigan, B. & Coyle, D. (2000). Community mental health nurses in Wales: Self reported stressors and coping strategies. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 7, 523-528.
 42. Edwards, D., Burnard, P., Coyle, D., Fothergill, A. & Hannigan, B. (2000). Stress and burnout in community mental health nursing: A review of literature. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 7, 7-14.
 43. Ward, M., Armstrong, C., Lelliot, M. & Davies, M. (1999). Training skills and case-loads of community mental health support workers involved in case management: Evaluation from the initial UK demonstration sites. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 6, 187-197.
 44. Henderson, J., Willis, E., Walter, B., & Toffoli, L. (2008). Community mental health nursing: Keeping pace with care delivery?. *International Journal of Mental Health Nursing*, 17(3), 162-170.
 45. Simpson, A. (2005). Community psychiatric nurses and care co-ordinator role: Squeezed to provide 'limited nursing'. *Journal of Advanced Nursing*, 52 (6), 689-699.
 46. van Hoof F. & Wolf J. (1995). Beroep: SPV. Een onderzoek naar werk en toekomstperspectieven van sociaal-psychiatrisch verpleegkundigen. [Profession: CPN. A survey into the work and future perspectives of community psychiatric nurses]. NcGv, Utrecht.

47. Bakker H., de Goei L.&Vijselaar J. (1994). *Thuis opgenomen. Uit de geschiedenis van de sociale psychiatrie in Nederland [Hospitalized at home. From the history of Dutch social psychiatry]*. NcGv, Utrecht.
48. Bowers L. (1997) Community psychiatric nurse caseloads and the ‘worried well’: misspent time or vital work? *Journal of Advanced Nursing* 26, 930–936.
49. Barr W., Cotterill L. & Hoskins A. (2001). Improving community mental health nurse targeting of people with severe and enduring mental illness: experiences from one English health district. *Journal of Advanced Nursing* 34, 117–127.
50. American Nurses Association, *Psychiatric-Mental Health Nursing*. 2014. Silver Spring, Maryland.
51. Boling, A. (2003). The professionalization of psychiatric nursing: From doctors’ handmaidens to empowered professionals. *Journal of Psychosocial Nursing*, 41(10), 26–40.
52. İçel, S., Özkan, B. & Aydoğan, A., (2016). Toplum ruh sağlığı merkezlerinde hemşirenin rolü. *Ankara Medical Journal*, 16(2), 208-214.
53. Bayülkem, F. *Türkiye’de Nöroloji-Nöroşirurji ve Psikiyatrinin Tarihçesi*, İstanbul: Arbos Ltd. Şti.; 1998.
54. Erkoç, Ş., Kardeş, F., & Artvinli, F. (2010). Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nin Kısa Tarihi. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 25. Yıl Özel sayısı, 1-11.
55. Ensari, H., Gültekin, B. K., Karaman, D., Koç, A., & Beşkardeş, A. F. (2013). Bolu Toplum Ruh Sağlığı Merkezi hizmetlerinin şizofreni hastalarındaki yaşam kalitesi, yeti yitimi, genel ve sosyal işlevsellik üzerine etkisi: Bir yıllık izleme sonuçları. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2).
56. Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı (2011-2023). TC. Sağlık Bakanlığı, Ankara, 2011. <https://www.psikolog.org.tr/doc/ulusal-ruhsagligi-eylem-plani.pdf>. (Erişim: 18.10.2021).
57. TC. Sağlık Bakanlığı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110419-5.htm>, 2011.
58. Tanıç, Y. (1996). *Psikiyatri Hemşireliğinin Uluslararası Boyutlarda İncelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
59. TC. Sağlık Bakanlığı Eğitim Standartları. (Erişim: <https://shgmesdb.saglik.gov.tr/TR-63589/sertifikali-egitim-programlari.html>).
60. Türk Psikiyatri Hemşireleri Derneği. (erişim: <https://phdernegi.org/phd-kisa-tarihce/>).